

BÖLÜM 8

COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE BİRİNCİ BASAMAKTA FİLYASYON ÇALIŞMALARI

Sevil ALBAYRAK¹

GİRİŞ

Koronavirüs Hastalığı 2019 (COVID-19), şiddetli akut solunum sendromu koronavirüs 2'nin (SARS-CoV-2) yeni türü olan bulaşıcı bir hastalıktır. Aralık 2019 tarihinde Çin'in Hubei eyaletinin Vuhan şehrinde ilk vaka ile karşılaşmıştır (1,2). Çin'den sonra ikinci ölüm Japonya'dan (14 Şubat 2020) bildirilmiştir (2). Avrupa'dan ilk ölüm haberi 16 Şubat'ta Fransa'dan gelmiş, ardından 20 Şubat'ta iki ölüm İran'dan bildirilmiştir. 24 Şubat'ta da Bahreyn, Irak, Kuveyt, Afganistan ve Umman ilk olgularını açıklamışlardır. COVID-19 salgınının pandemi olduğu ilan edilmeden önce 9 Mart 2020'de, 45 devlet, Dünya Sağlık Örgütüne (DSÖ) halk sağlığı gerekçesi ile COVID-19 ile ilgili önlem aldıklarını açıklamışlardır (2,3). Bu önlemler son 14 günde Çin'e seyahat eden yolcuların ülkeye girişlerinin engellenmesi, uçuş kısıtlamaları, riskli gruplar için karantina uygulamaları, vize kısıtlamaları ve ülkeye girişte sağlık taramaları gibi önlemlerdir (2). Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020 tarihinde COVID-19 pandemisi ilan edilmiştir (2,3). İnsanoğlu, II. Dünya Savaşı'ndan sonra, sağlığın yanında sosyal ve ekonomik boyutları ile küresel olarak yeni bir yıkıcı durumla karşı karşıya kalmıştır. Bu beklenmedik salgın nedeni ile birçok ülkede sağlık sistemi zorlanmıştır (1,3). Kanıtlanmış bir tedavisi olmadığı gibi, -geçmiş yüzyıllara göre çok daha hızlı sürede aşı geliştirilmesine ve uygulanmasına

¹ Doç.Dr. Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Ebelik AD, sevil.albayrak@sbu.edu.tr

SONUÇ VE ÖNERİLER

COVID-19 pandemisi, son yıllarda ortaya çıkan ve toplumda birçok açıdan değişim ve dönüşüm yaratan bir süreç olmuştur. Bu süreçte ülkeler salgının tarama ve izleminde farklı yöntemler kullanmışlardır. Ülkemizde tarama ve izlem çalışmaları filyasyon ekipleriyle yürütülmüştür. Filyasyon ekiplerine farklı mesleklere mensup birçok sağlık çalışanı katılmıştır. Tüm dünyada pandemiden en çok sağlık çalışanları etkilenmiştir. Ancak bu süreç, her ülkenin sağlık sistemini gözden geçirmesi, sağlık çalışanlarının önemini anlaşılması ve geleceğe daha iyi sağlık hizmeti sunumunun sağlanması için bir fırsata dönüştürülebilir.

KAYNAKLAR

1. Karadede Mİ, Ünal Karadede B. *COVID 19 Küresel Salgınına Genel Bakış*. İzmir: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Yayın No:22, ISBN: 978-605-70737-1-6;2021.
2. Gölbaşı SD, Metintaş S. Dünya Sağlık Örgütü'nün COVID-19 pandemisinde küresel sürveyans çalışmaları. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 2020;5(COVID-19 Özel Sayısı):184-213. <https://doi.org/10.35232/estudamhsd.778746>
3. Esiroğlu A. COVID-19'un insani gelişime etkisi. *Social Sciences Research Journal*, 2021;10(1):79-90.
4. Esmaray O, Öner Ö, Çetin H, ve ark. Bir eğitim aile sağlığı merkezinin COVID-19 pandemi deneyiminin incelenmesi. *Acta Medica Nicomedia*, 2021;4(2):56-63. doi:10.53446/actamednicomedia.884834
5. Mustafa S, Zhang Y, Zibwowa Z, et al. COVID-19 preparedness and response plans from 106 countries: a review from a health systems resilience perspective. *Health Policy and Planning*, 2021;1-14. <https://doi.org/10.1093/heapol/czab08>
6. Doubova SV, Leslie HH, Kruk ME, et al. Disruption in essential health services in Mexico during COVID-19: An interrupted time series analysis of health information system data. *BMJ Global Health*, 2021;6(9):e006204. doi:10.1136/bmjgh-2021-006204
7. Arslan Ş, Taşdemir M. *Halk sağlığı açısından 2020 yılı*, (10/09/2021 tarihinde <https://yillik.kizilayakademi.org.tr/halk-sagligi-acisindan-2020-yili/> adresinden ulaşılmıştır).
8. Zakoji M, Sundararaman T. Emerging good practices and lessons learnt to maintain essential health services during the COVID-19 pandemic. *WHO South-East Asia Journal Public Health*, 2021;10(3):26. doi: 10.4103/2224-3151.309868
9. Anglemeyer A, Moore THM, Parker L, et al. Digital contact tracing technologies in epidemics: A rapid review. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 2020;8: CD013699. doi: 10.1002/14651858.CD013699
10. Walrave M, Waeterloos C, Ponnet K. Ready or not for contact tracing? Investigating the adoption intention of COVID-19 contact-tracing technology using an extended unified theory of acceptance and use of technology model. *Cyberpsychology Behavior, and Social Networking*, 2021;24(6):377-383. doi: 10.1089/cyber.2020.0483
11. Hemler EC, Korte ML, Lankoande B, et al. Design and field methods of the ARISE Network COVID-19 rapid monitoring survey. *The American Society of Tropical Medicine and Hygiene*, 2021;1-13 doi:10.4269/ajtmh.20-1618
12. Önal Ö, Kalaycı Ö. Türkiye'de COVID 19 pandemisi; filyasyon, sürveyans ve temaslı takibi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 2021;özel sayı(1):241-244. doi: 10.17343/sdu-tfd.901804
13. Holtgrave DG, Vermund SH, Wen LS. Potential benefits of expanded COVID-19 surveillance in the US. *JAMA*, 2021;326(5):381-382.

14. Kamerlin SCL, Kasson PM. Managing coronavirus disease 2019 spread with voluntary public health measures: Sweden as a case study for pandemic control. *Clinical Infectious Diseases*, 2020;71(12):3174-81. <https://academic.oup.com/cid/article/71/12/3174/5866094>
15. Ambrosio, N, Martin Aispuro P, Belhart K, et al. Active surveillance of asymptomatic, presymptomatic, and oligosymptomatic SARS-CoV-2-infected individuals in communities inhabiting closed or semi-closed institutions. *Frontiers in Medicine*, 2021;8(640688):1-9 doi: 10.3389/fmed.2021.640688
16. Basu S, Higgins R, Malhotra A, et al. Surveillance for COVID-19 in the English Football League 2019-2020. *Science and Medicine in Football*, 2021;5(sup1):13-16. <https://doi.org/10.1080/24733938.2021.1900590>
17. Bhatia S, Lassmann B, Cohn E, et al. Using digital surveillance tools for near real-time mapping of the risk of infectious disease spread. *NPJ Digital Medicine*, 2021;4:73. <https://doi.org/10.1038/s41746-021-00442-3>
18. T.C. Sağlık Bakanlığı. *Hayat Eve Siğar*. (28/02/2022 tarihinde <https://hayatevesigar.saglik.gov.tr/HES.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
18. Gökçek MB, Aslaner H, Çetin A, et al. Medical surveillance: Filiation. *The Journal of Turkish Family Physician*, 2021; 12(1): 40-49. doi: 10.15511/tjtfp.21.00040.
19. İşlek E, Özatkan Y, Bilir MK, ve ark. Türkiye'de COVID-19 pandemisi yönetimi ve sağlık politikası stratejileri. *Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Dergisi*, 2021;54-65.
20. Resmi Gazete. *Bulaşıcı Hastalıklar Sürveyans ve Kontrol Esasları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*, Tarih: 22 Nisan 2020,Sayı:31107.
21. T.C. Sağlık Bakanlığı. *COVID-19 (SARS-CoV-2 Enfeksiyonu) temaslı takibi, salgın yönetimi, evde hasta izlemi ve filyasyon*. 2021. Ankara: Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (20/01/2022 de sağlık.gov.tr. adresinden ulaşılmıştır).
22. T.C. Sağlık Bakanlığı. *COVID-19 Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi*. 2021. Ankara: Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (20/01/2022 tarihinde sağlık.gov.tr. adresinden ulaşılmıştır).
23. T.C. Sağlık Bakanlığı. *COVID-19 (SARS-CoV-2 enfeksiyonu) güncel dönemde COVID-19 ilişkili izolasyon ve karantina uygulamaları*. 2022. Ankara: Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (20.01.2022 tarihinde sağlık.gov.tr. adresinden ulaşılmıştır).
24. Campbell J, Koca F. Financing and protection for the health and care workforce, *Bull World Health Organization*, 2021;99:2. <http://dx.doi.org/10.2471/BLT.20.284380>
25. Erdem B, Demir Yıldırım A, Erdem F, ve ark. COVID-19 pandemi mücadelesinde İstanbul Kadıköy İlçe Sağlık Müdürlüğü'nün organizasyonel yapısı. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 2021;15(1):170-178.
26. Bezbaruah S, Wallace P, Zakoji M, et al. Roles of community health workers in advancing health security and resilient health systems: Emerging lessons from the COVID-19 response in the South-East Asia Region. *WHO South-East Asia Journal Public Health*, 2021;10(Suppl. 1):41-48. doi:10.4103/2224-3151.309872.
27. Türk Toraks Derneği. *Sağlık çalışanlarında COVID-19 enfeksiyonu, Aralık 2020-Ocak 2021 döneminde artış*. (30/01/2022 tarihinde <https://www.toraks.org.tr/site/news/10240> adresinden ulaşılmıştır).
28. Duran S, Erkan H. COVID-19 sürecinin sağlık çalışanlarına etkileri. İçinde: *VI. Uluslararası Bilimsel ve Mesleki Çalışmalar Kongresi – Fen ve Sağlık (BILMES SH 2021)*, 23-26 Aralık 2021, Türkiye, (ss:136-143). ISBN: 978-605-74786-7-2
29. Alıcılar HE, Çöl M. Halk sağlığında yapay zekânın kullanımı. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 2021; 47(1): 151-158.
30. Uluslararası Hemşireler Birliği (International Council of Nurses [ICN]). *2021 yılı Raporu (Türkçe Çevirisi Türk Hemşireler Derneği tarafından yapılmıştır)*. (28/02/2022 tarihinde https://www.thder.org.tr/uploads/subeler/%C4%B1cn%20pdf/icn_2021.pdf adresinden ulaşılmıştır).